HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מאי לאו אסון ממש. אם לא מתה האשה יענש הנוגף בדמי ולדות הא אם מתה לא יענש ואפי׳ לא התרו בו וקשיא לר׳ יוחנן: **לא דין אסון.** הכי קאמר קרא אם אין משפט מות לנוגף כגון שלא מתה האשה או מתה ולא התרו בו ענוש יענש: **מכה אדם ומכה בהמה.** מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם לא ישלם אלא יומת הקיש פטור ממון דמכה אדם לחייב ממון דמכה בהמה מה מכה בהמה אין לך בו חילוק [ב] לחייב אף מכה אדם אין לך בו חילוק [ג] לפטור. מכה בהמה לעולם חייב דאמרי׳ בב״ק (דף כו:) פצע תחת פצע[ד] לחייב על השוגג כמזיד ושונה כרצון: **שאין מתכוין.** אין בו חיוב מיתה באדם: **דרך עלייה.** שהכהו בהגבהת ידו או שהתכו במרבו מלמטה למעלה: **בין דרך ירידה לדרך עלייה.** משום דגבי גלות דהורג בשוגג איכא חילוק בין דרך ירידה לדרך עלייה כדאמרי׳ במכות (דף ז:) כל שבדרך ירידתו גולה דכתיב[ה] ויפל עליו עד שיפול בדרך נפילה: **כולי עלמא לא פליגי דפטור.** מדתנא דבי חזקיה: **חייבי מיתות איתקוש.** למכה בהמה: **אחיה רשע רשע.** נאמר בחייבי מיתות אשר הוא רשע למות ונאמר בחייבי מלקות והיה אם בן הכות הרשע: **רבא אמר אחיה מכה מכה.** דמלקות נמי איתקוש למכה בהמה ולאו מגזרה שוה דחייבי מיתות ילפינן: **ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו.** והאי יעשה לו מלקות קאמר. ולקמן פריך והא מוכל בחבירו בתשלומין ולא מלקות: **והאי.** מלקות לאו מכה כתיב אלא כי יתן מום ומאי אחיה מכה מכה דקאמר רבא: **הכאה הכאה קאמרינן.** ומוסיף ע״י הכאה הוא ניתן: **ומוכל בחבירו בר תשלומין הוא.** והיכי מוקמת ליה את במלקות ופטור ממון: **אם אינו ענין.** האי קרא: **להכאה שיש בה שוה פרוטה.** ותשלומין דהא מקרא דבתריה ילפינן דכתיב ביה כן יתן בו דבר הניתן מיד ליד: **תנהו ענין.** להאי כן יעשה לו: **להכאה שאין בה שוה פרוטה.** ולמלקות ואיתקיש למכה בהמה שלא תחלוק בו:

סוף

מאי לאו אסון ממש. הייתו דין אסון כדכתיב ונתן נפש וגו׳ מ״מ לא יהיה אסון הוה משמע ליה אסון ממש אי נמי אם אסון יהיה נמי בעי למימר דהוי אסון ממש ודרים ונתן נפש וגו׳ הייתו ממון: **ומי איכא למאן דאמר חייבי מיתות שוגגין חייבין והא תנא דבי חזקיה וכו׳.** וא״ת והא אמרינן בפ׳ הנשרפין (סנהדרין עט: ושם) תנא דבי חזקיה מפקא מדרבי ומפקא מדרבנן אלמא פליגי תנאי אתנא דבי חזקיה וי״ל דלעניין ממון אחר אית להו לכולהו היקישא דתנא דבי חזקיה ולא פליגי עליה [ו] אלא במאי דקתני דין מתכוין לשאינו מתכוין דמשמע דין מתכוין להרוג האשה דין אין מתכוין להורגה אלא להרוג את חברו והרגה דבכל ענין פטור מדמי האשה דלעניין ממון אחר כבר תנא דלא תחלוק דין שוגג דין מזיד והיינו דמפקא מדרבי ומדרבנן דלר׳ נתכוין להרוג את זה והרג את זה חייב ממון ולרבנן חייב מיתה ולתנא דבי חזקיה פטור ממיתה וממון אבל קשה לרבינו יצחק דבריש הנחנקין (שם פד:) אמרינן הניחא למאן דאית ליה דתנא דבי חזקיה אבל למאן דלית ליה כו׳ משמע דאיכא תנא דפליג ואומר רבינו יצחק דהיינו רבי חנא מדרומא דאייתי מתניתא בידיה כדאמרינן בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (ב״ק מב. ושם) דשני אנשים כי נתכוונו זה לזה אע״פ שיש אסון באשה יענשו בדמי ולדות אלמא לית ליה היקישא דבין שוגג למזיד והא דקאמר מי איכא למאן דאמר כו׳ היינו משום דתנא דבי חזקיה עיקר שהיה שונה בריתות של רבי חייא שהיה אביו כדמוכח בסוף פרק הבא על יבמתו (יבמות סה:) והן עיקר ומותבינן תיובתא מייתיה ולרשב״א נראה דמשום הכי קא פריך ליה מתנא דבי חזקיה משום דרבי יוחנן מוקי מתניתין (לעיל נב:) בשלא התרו בו וקתני סיפא דחייבי מיתות פטורין [ז] א״כ מתני׳ סברה דחייבי מיתות שוגגין פטורין דאי מיירי בשהתרו בו ליפלוג בחייבי מלקות גופייהו והוה מצי למיפרך ממתני׳ אלא דלא מצי למיפרך אלא מדיוקא ולהכי פריך ליה מתנא דבי חזקיה ואמתניתין סמיך ולפי זה מצינן למימר דמפקא מדרבי ורבנן בכולה מילתא ועוד אומר רשב״א דר׳ שמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה לקמן בפירקין (דף לז:) [ח] הוא תנא דלית ליה דתנא דבי חזקיה וצריך לומר דלתנא דבי חזקיה לא יהיה אסון היינו אסון ממש וקרא דאם אסון יהיה היינו דין אסון כגון שנתכוין להשה דאם לא נתכוין לה פטור ממיתה וממון לתנא דבי חזקיה א״נ לא קאי קרא דאסון אאשה אלא אחברו שנתכוין לו ולא מייתי קרא שנתכוין להרוג את זה והרג את זה ובפ׳ הנשרפין דדייק לר״ש דפטר נתכוין להרוג את זה והרג את זה היכי מפרש קראי הוה מצי למימר כדפרישית אלא אליבא דר״א דאמר קראי בנתכוין להרוג את זה והרג את זה דייק: **אף מכה אדם לא תחלוק בו כו׳.** וקרא דלא יהיה אסון דאשמעינן דלא ישלם דמי ולדות בהדי מיתה והא נמי דדרשינן בשילהי פרק כילד הרגל (ב״ק כו.) עליו ולא על האדם דלא תשקול מיניה ממונא ותקטליה על הרציחה לחוד וקרא דלא תקחו דדרשינן מיניה דלא תשקול ממונא מיניה ונפטריה אקטריכו כולהו דלא מצי למילף מהיקישא דתנא דבי חזקיה כדפירש בקונטרס לקמן (דף לח.) דממכה בהמה לא מצי למילף פטור ממון דאדרבה חיוב היה לו למילף דמכה בהמה חייב אף מכה אדם כל עניני פטור ממון שכתוב בו לא תחלוק בין שוגג בין מזיד ובין דרך עלייה לדרך ירידה ושוגג למזיד היינו ממון אחר בהדי מיתה ודרך עלייה וירידה בכל ענין לא תשקול ממונא מיניה ונפטריה דאדמרינן לקמן ומתכוין לשאין מתכוין לענין דמי האשה: **רבא אמר אתיא מכה מכה.** תימה לרבא לית ליה הכא גזרה שוה דרשע רשע וכן ר׳ יוחנן ולקמן (דף לז.) נמי מצרכינן חד קרא למיתה וממון וחד למלקות וממון ולא ילפינן מלקות וממון ממיתה וממון בגזרה שוה דרשע רשע וסתמא דהש״ס דרים ליה בפ״ק דמכות (דף ה:) גבי אין עדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין על פיהן דאמרינן חייבי מלקות מנין אתיא רשע רשע ובריתא נמי איכא בר״פ אחד דיני ממונות (סנהדרין לג: ושם) גבי דיני נפשות מחזירין לזכות אבל לא לחובה דאמרינן חייבי מלקות מנין אתיא רשע רשע תניא נמי הכי כו׳ ור׳ יהודה נמי דרים ליה בהחובל (ב״ק פו: ושם) גבי וכן היה ר״י פוטרו פירוש את הסומה מחייבי גליות ומחייבי מלקות ומחייבי מיתות ב״ד וגמר התם חייבי מיתות ב״ד מרוצח רוצח וחייבי מלקות אתיא רשע רשע ורבנן דפליגי עליה התם לאו משום דלית להו רשע רשע אלא משום דמחייבי ליה כחייבי מיתות ב״ד וי״ל דרבא ור׳ יוחנן אית להו [ט] בכ״מ גז״ש דרשע רשע בדבר שהוא בגוף המלקות אבל הכא לענין פטור ממון שהוא עם המלקות וכן לקמן לא ילפינן רשע רשע וטעמא משום דקרא מוכח דרשע כתיב לענין מלקות והיה אם בן הכות הרשע והא דדרים מכה מכה משום דמכה בהמה ישלמנה ואביי אית ליה גזרה שוה דרשע רשע בכ״מ וסוגיא דלקמן כרבא ולא כאביי ואביי מוקי קרא במיתה ומלקות כל״מ דלמלקות וממון לא צריך קרא דאתיא רשע רשע ואם תאמר ר׳ יוחנן אמאי לא דרים מכה מכה הא בריתא היא דרים החובל (שם פג: ושם) וי״ל דסבר כאידך תנאי דהתם דלא דרשי מכה מכה אלא ילפי מאידך קראי דלאו עין תחת עין ממש: **וכתיב** ואיש כי יתן מום וגו׳. אית דגרסי וסמיך ליה ולא מגזרה שוה ילף אלא מסמוכין וכן משמע קצת מדשביק קרא דמכה בהמה ישלמנה ונקטי קרא אחרינא ומיהו מדפריך ברים החובל (שם פג:) מאי חזית דילפת ממכה בהמה נילף ממכה אדם משמע דגזרה שוה הוא והא דהדר ביה מקרא קמא משום דאיצטריך למהדר ממכה אדם ולאתויי כי יתן מום בעמיתו הדר ביה נמי ממכה בהמה ישלמנה ומייתי מכה נפש בהמה דסמיך ליה אי נמי משום דאיצטריך קרא קמא לכדתנא דבי חזקיה ולמאן דלית ליה נמי איצטריך מה מכה בהמה לרפואה פטור אף מכה אדם כו׳ כדאמרינן ברים הנחנקין (סנהדרין פד: ושם):

אם

מסורת הש״ס

א) לקמן לח. ב״ק לה. סנהדרין עט: פד:. ב) [סנהדרין י. וש״נ]. ג) ב״ק פג:. ד) [רש״ן]. ה) ס״א לפטור. רש״ל. ו) ס״א לחיוב. רש״ל. ז) [שמות כא]. ח) [במדבר לה]. ט) [וטעמא דדבי דדרים ונתן וגו׳ ממון ורבנן דרבי נפש ממש ולהכי לא מצי לאוקמי הקישא לאין מתכוין אבל לענין שוגג ומזיד כולהו אית להו הקישא. מ״ר]. י) [ועיין לקמן מוס׳ לח. ד״ה אבל סימא]. כ) וכפ׳ קמא דסנהדרין דקאמר מ״ט דר׳ שמעאל דאמר מלקות בכ״ג אבל אמר אתיא רשע רשע רבא אמר מלקות תחת מיתה עומדת לא משום דלית ליה כו׳ אלא משום דפ״ק דכתובות דף ז׳ ומכות גבי ואין מטלטלין במכות וגבי מחזירים לזכות לא בעי למימר דתחת מיתה עומדת דשמא במיתה דוקא משום דכתיב ופקעו העדה והצילו. ת״י עה״ג.

תורה אור השלם

1. וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנִגְּפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בִּפְלִלִים: שמות כא כב
2. וְלֹא תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ אֲשֶׁר הוּא רָשָׁע לָמוּת כִּי מוֹת יוּמָת:
במדבר לה לא
3. וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרְשָׁע וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: דברים כה ב
4. וּמַכֵּה בְהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה וּמַכֵּה אָדָם יוּמָת:
ויקרא כד כא
5. וּמַכֵּה נֶפֶשׁ בְּהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ: ויקרא כד יח
6. וְאִישׁ כִּי יִתֵּן מוּם בַּעֲמִיתוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה כֵּן יֵעָשֶׂה לּוֹ: ויקרא כד יט

גליון הש״ם

תוס׳ ד״ה ומי איכא וכו׳ **א״כ מתני׳** סברה. כעין זה בב״מ דף ח ע״ב תוס׳ ד״ה מנסיג. למודיה:

מוסף רש״י

והא תני דבי חזקיה מכה אדם ומכה בהמה וגו׳. ראה לקמן לח ב. **האי בקטלא כתיב.** ותשלומין אין שם (ב״ק פג:). **הכאה הכאה קאמרינן.** אע״ג דקראי לא למו גמרינן גזרה שוה כדאמר דבי ר׳ ישמעאל ושב הכהן ובא הכהן, ומכה אדם דקתני הכי הכאה הוא דקאמר ומכי יתן מום גמר, דמוס ע״י הכאה בא (שם).

עין משפט נר מצוה

מ א ב מיי׳ פ״ז מהל׳ נערה בתולה הל׳ יג ופ״ד מהל׳ מוכר הל׳ ז סמג עשין ע טוש״ע ח״מ סי׳ תכג סעיף ד:
מא ג מיי׳ פ״ז מהל׳ נערה בתולה הל׳ יא ופ״ג מהל׳ גניבה הל׳ ח סמג עשין נד:
מב ד מיי׳ פ״ד מהל׳ מוכל הל׳ ט וס״ה הל׳ ג סמג עשין ע טוש״ע ח״מ סי׳ תכ סעי׳ ב:

תוספות רי״ד

א״ר ומי איכא למ״ד חייבי מיתות שוגגין חייבין והתנא דבי חזקי׳ מכה אדם ומכה בהמה ישלמנה מה מכה בהמה לא חלקת בה בין בשוגג בין במזיד בין מתכוין לאינו מתכוין בין דרך ירידה לדרך עלייה לפוטרו ממון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם לא חלקת בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לא״מ בין דרך ירידה לד״ע לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון. פי׳ המורה (מכה אדם) מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם לא ישלם אלא יומת הקיש פטור ממון דמכה אדם לחייב ממון דמכה בהמה. מה מכה בהמה אין לך בו חילוק לפטור מלשלם דאדם מועד לעולם בין ער ובין ישן בין שוגג בין מזיד אף מכה אדם אין לך בו חילוק לחיובא ומכה בהמה לעולם חייב דאמרי׳ בב״ק פצע תחת פצע לחייב השוגג כמזיד ואונס כרצון פי׳ שאין מתכוין אין בו חיוב מיתה באדם פי׳ דרך עלי׳ שהכהו בהגבהת ידו או בחרבו ממטה למעלה פי׳ בין דרך עליה וכו׳ משום דגבי גלות דהורג בשוגג איכא חילוק בין דרך ירידה לדרך עלייה. דאמרי׳ במס׳ מכות כל שבדרך ירידתו גולה דכתיב ויפל עליו עד שיפול בדרך נפילה: אלא כי אתא רבין אמר ח״מ שוגגין דכ״ע לא פליגי דפטורי פי׳ מדתנא דבי חזקי׳ כי פליגי בחייבי מלקות שוגגים וד״א ר״י אמר חייבי מיתות איתקוש [חייבי מלקות לא איתקוש] ור״ל אמר פטור בפירוש רבתה תורה חייבי מלקות כחייבי מיתות היכן ריבתה אביי אמר רשע רשע פי׳ נאמר בחייבי מיתות אשר הוא רשע למות ונאמר בח״מ והי׳ אם בן הכות הרשע. רבא אמר אתיא מכה מכה פי׳ דחייבי מלקות נמי איתקש למכה בהמה ולא מג״ש דח״מ ילפינן וקי״ל כר״י: